

KRISTIAN LEWIS i MATIJA VUKOVSKI*

Je li rasjed reversni ili reverzni?

U geologiji, kao i u svakoj znanosti koja izgrađuje, uređuje i razvija svoje nazivlje na hrvatskome jeziku, nije poželjno supostojanje dvaju naziva za isti pojam. Primjerice, u drugome broju šestoga godišta *Hrvatskoga jezika* (2019.) akademik Ivan Gušić pisao je o geološkim nazivima *mapiranje* i *kartiranje* te objasnio zašto prednost treba dati nazivu *kartiranje*. Naziv *rasjed* jedan je od temeljnih geoloških naziva. Rasjedi nastaju uglavnom krtim lomom stijena Zemljine kore prouzročenim različitim poljima naprežanja u Zemljinoj kori. Ta naprežanja prouzročuju spuštanje, izdizanje ili bočno pomicanje stijenskih masa radi otpuštanja prikupljenoga naprežanja. Kad stijenska masa pukne, dogodi se potres, a novonastala ili već postojeća pukotina u Zemljinoj kori naziva se *paraklaza* odnosno *rasjed*. Paketi stijena koje taj rasjed razdvaja nazivaju se *krila*. U odnosu na nagib paraklaze krilo iznad paraklaze naziva se *krovinskim krilom*, a krilo ispod paraklaze *podinskim krilom*. Rasjedi se, s obzirom na tip pomicanja, dijele na tri osnovna tipa: rasjede s pomakom po pružanju, koje dijelimo na *desne* i *lijeve*, ovisno o smjeru pomaka nasuprotnoga krila (nastaju uglavnom u transpresijskome odnosno transtenzijskome polju naprežanja), *normalne rasjede*, kod kojih se krovinsko krilo kreće relativno prema dolje u odnosu na podinsko (nastaju u pretežno ekstenzijskome polju naprežanja) i na rasjede koji se u geološkoj struci nazivaju *reversni/reverzni rasjedi*. Njihova je značajka da se krila kreću obratno od smjera kretanja u normalnome rasjedu, odnosno riječ je o rasjedima kod kojih se krovinsko krilo relativno izdiže u odnosu na podinsko, prouzročujući skraćivanje stijenske mase jer pretežno nastaju u kompresijskome polju naprežanja (Fossen, Haakon. 2020. *Structural Geology*. Cambridge University Press. Cambridge.). U ovome ćemo članku nastojati objasniti i argumentirati je li bolje upotrebljavati naziv *reversni rasjed* ili *reverzni rasjed*.

Kako bismo utvrdili što znače riječi *reversni* i *reverzni*, provjerili smo njihovo značenje u jednojezičnim rječnicima hrvatskoga jezika. U *Rječniku hrvatskoga jezika* glavnoga urednika Jure Šonje (Leksikografski zavod *Miroslav Krleža* i Školska knjiga. Zagreb. 2000.) pridjev *reversni* definiran je ‘koji se odnosi na revers’. Značenja imenice *revers* u tome se rječniku navode kako slijedi: 1. ‘potvrda kojom se jamči povratak posuđene stvari, priznanica’; 2. ‘obveznica’; 3. ‘posudbenica’ i 4. ‘naličje medalje ili kovanoga novca’. Natuknice *reverzni* nema u abecedariju, ali naveden je pridjev *reverzibilan* u značenju ‘koji se vraća u obratnom smjeru, povratan’. Na *Hrvatskome jezičnom portalu*, koji je mrežna inačica *Rječnika hrvatskoga jezika* Vladimira Anića, nalazimo ove definicije: *reversni* ‘koji pripada, koji se odnosi na revers, naličje’, a kao pridjev sa suprotnim

* Matija Vukovski znanstveni je suradnik na Hrvatskome geološkom institutu.

značenjem navodi se *aversni*. Natuknica *revers* definirana je ovako: 1. pismena potvrda kojom se jamči povratak onoga što je posuđeno [*dati (komu što) na revers*]; obveznica, priznanica i 2. zadnja, druga strana metalnog novca [*okrenuti na revers*]; naličje, a kao imenica sa suprotnim značenjem navodi se *avers*. Natuknice *reverzni* nema u abecedariju, ali naveden je pridjev *reverzibilan* u značenju ‘koji djeluje u jednom i u suprotnom smjeru [*reverzibilan proces*]; povratljiv’, a kao pridjev suprotnoga značenja navodi se *ireverzibilan*.

Nadalje, značenja imenice *revers* te pridjeva *reversni* i *reverzni* provjerili smo u *Rječniku stranih riječi* Bratoljuba Klaića (Školska knjiga, Zagreb, 2012.), u kojemu su te natuknice obrađene ovako: *revers*¹ (fr. *revers* prema lat. *reversus*; *revertere*: »okrenuti na suprotnu stranu«) naličje medalje ili kovanog novca; sup. *avers*; *reversni*, -a, -o prid. Za njom slijedi natuknica *revers*² (njem. *Revers* prema lat. *reverti*: »vraćati se«) 1. pismena obveza; obveznica; 2. potvrda za posuđenu stvar (npr. knjigu), priznanica; potvrda kojom se jamči za povratak posuđene stvari. U abecedariju Klaićeva rječnika nema natuknice *reverzni*, ali navodi se natuknica *reverzija* sa sljedećom obradom: *reverzija* (lat. *reversio*: »vraćanje«; *reversus*: »obraćen«; *revertere*: »okrenuti«, v. *revers*¹) 1. povratak; 2. pravn. povrat – kada osuđenik, koji je već izdržao kaznu, ponovno izvrši koje kazneno djelo (teže); *reverzibilan*, -lna, -lno prid. obratljiv, povratan, prevrtljiv, koji se može okrenuti.

Budući da smo pretpostavili kako je moguće da je hrvatski naziv *reversni/reverzni rasjed* preuzet prema engleskome nazivu *reverse fault*, provjerili smo i natuknicu *reverse* u *Velikome englesko-hrvatskom rječniku* Željka Bujasa (Nakladni zavod *Globus*, Zagreb, 2008.). Ondje nalazimo sljedeću obradu: *reverse*¹ obratan, suprotan; protuhodni, protusmjerni; stražnji. Natuknica *reverse*² odnosi se na imenicu, a *reverse*³ na glagol.

Na kraju, provjerili smo i dvorječne potvrde *reversni/reverzni* + *imenica* u hrvatskim mrežnim korpusima *hrWaC* i *MaCoCu* s pomoću alata *SketchEngine* te smo dobili sljedeće rezultate: *reversni rasjed* (14 potvrda) / *reverzni rasjed* (22 potvrde); *reversna osmoza* (24 potvrde) / *reverzna osmoza* (488 potvrda) i *reversni inženjering* (3 potvrde) / *reverzni inženjering* (131 potvrda).

Kad je riječ o tvorbi, u hrvatskome jeziku tvorbeni obrasci upućuju na to da pridjevni oblici *disperzni*, *inverzni*, *kontroverzni* i *perverzni* nastaju od imenica *disperzija*, *inverzija*, *kontroverzija* i *perverzija*, što bi upućivalo na to da je i pridjev *reverzni* nastao od imenice *reverzija*.

Nakon općejezičnoga pregleda provjerili smo uporabu naziva *reversni rasjed* i *reverzni rasjed* u geološkim rječnicima, udžbenicima i drugoj literaturi povezanoj s geologijom. Pregled uporabe spomenutih naziva donosimo u sljedećoj tablici:

reversni rasjed	reverzni rasjed
<ul style="list-style-type: none"> • Herak, Milan. 1990. <i>Geologija</i>. Školska knjiga. Zagreb. • Šikić, Krešimir. 1995. <i>Geološki vodič Medvednice</i>. Institut za geološka istraživanja – INA-industrija nafte d. d. Zagreb. • Šumanovac, Franjo. 2012. <i>Osnove geofizičkih istraživanja</i>. Sveučilište u Zagrebu, Rudarsko-geološko-naftni fakultet. Zagreb. • Benac, Čedomir. 2013. <i>Rječnik pojmova u primijenjenoj geologiji i geološkom inženjerstvu</i>. Sveučilište u Rijeci. Rijeka. • Velić, Ivo; Velić, Josipa; Vlahović, Igor; Cvetković, Marko. 2014. <i>Geološki vodič kroz NP Paklenica</i>. Javna ustanova Nacionalni park Paklenica. Starigrad Paklenica. • Vlahović, Igor; Matoš, Bojan. 2021. <i>Na samom rubu Dinarida – Geologija Parka prirode „Učka” / On the Very Edge of the Dinarides – The Geology of Učka Nature Park</i>. Park prirode Učka. Ičići. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pavelić, Davor. 2014. <i>Opća geologija</i>. Sveučilište u Zagrebu, Rudarsko-geološko-naftni fakultet. Zagreb. • Benac, Čedomir. 2016. <i>Rječnik pojmova u općoj i primijenjenoj geologiji</i>. Sveučilište u Rijeci, Građevinski fakultet. Rijeka. • Velić, Ivo; Velić, Josipa. 2016. <i>Geološki vodič kroz Park prirode Biokovo</i>. Javna ustanova Park prirode Biokovo. Makarska. • Fio Firi, Karmen; Gobo, Katarina; Marković, Frane; Martinuš, Maja; Petrincec, Zorica; Pikelj, Kristina. 2023. <i>Geologija: udžbenik geologije u četvrtom razredu prirodoslovne gimnazije</i>. Školska knjiga. Zagreb.

Na temelju svega navedenoga možemo predložiti da se u geološkome nazivlju prednost da nazivu *reverzni rasjed*. Tu preporuku temeljimo na tome što pridjev *reverzni*, premda nije potvrđen u općim rječnicima hrvatskoga jezika, prema tvorbenome obrascu najbolje pokriva značenje na koje se odnosi geološki pojam. Pridjev *reversni* nastao je od imenice *revers*, koja, pak, nema nijedno značenje ni približno onomu koje bi se očekivalo u navedenome dvorječnom geološkom nazivu. Moguće je da je na tvorbu hrvatskoga naziva utjecao engleski naziv *reverse fault*, pa se pogrešno prenio u hrvatski kao *reversni*, ali za tu tvrdnju trebalo bi provesti daljnja istraživanja o povijesnome geološkom nazivlju i prvim potvrdama razmatranoga naziva, što ipak premašuje namjeru ovoga rada. Prema potvrdama u hrvatskim mrežnim korpusima *hrWaCiMaCoCu* zamjetno je da se neznatno češće upotrebljava dvorječni izraz *reverzni rasjed* (22 potvrde) u odnosu na *reversni rasjed* (14 potvrda). No, u primjerima *reverzna osmoza* (488 potvrda) i *reversna osmoza* (24 potvrde) te *reverzni inženjering* (131 potvrda) i *reversni inženjering* (3 potvrde) nema

dvojbe o tome da je lik *reverzni* frekventniji i znatno bolje potvrđen u biološkome nazivlju i nazivlju informacijskih tehnologija. U geološkome nazivlju koje smo provjerili u rječnicima, udžbenicima i drugoj literaturi *reversni rasjed* i *reverzni rasjed* postoje usporedno. Pritom treba napomenuti da su sve analizirane jedinice lektorirane, odnosno da je u impresumima svake knjige naveden i lektor. Stariji naslovi iz devedesetih godina 20. stoljeća prednost daju pridjevu *reversni*, a unatrag desetak godina zastupljena su oba pridjeva. Posebno je zanimljivo što u izdanjima istoga autora možemo naći kolebanje u uporabi pridjeva *reversni/reverzni* (usp. Benac 2013. i Benac 2016.).

U geologiji ne postoji naziv s hrvatskom sastavnicom za tu vrstu rasjeda, no ovdje bismo predložili da se razmotri mogućnost prihvaćanja naziva *obratni rasjed* jer bi pridjev *obratan* sa značenjem ‘koji je drukčiji od uobičajenoga, suprotan’ mogao biti dobra hrvatska zamjena za pridjev *reversni/reverzni*, koji izaziva terminološke dvojbe i nesigurnost.

